COLOFON

THE DUTCH DICKENSIAN, VOLUME XIX, april 1999, no. 34

The Dutch Dickensian is een uitgave van de Haarlem Branch van de Dickens Fellowship

Redactie: Cees van Steijnen

Redactie-adres:
Bloemendaalseweg 293
2051 GG Overveen

The Terrible Stranger in the Churchyard
by Frederick W. Pailthorpe

Bestuur Haarlem Branch:
P.M. Ferdinandusse, voorzitter
J.J.C. Kabel, secretaris-penningmeester
J.C. van Kessel, penningmeester-secretaris

Secretariaat Haarlem Branch:
Rustenburgherweg 21
2061 JA Bloemendaal

The Dutch Dickensian is alleen verkrijgbaar voor de leden van de Haarlem Branch van de Dickens Fellowship.

INHOUDSOPGAVE

COLOFON 27

INHOUDSOPGAVE 28

VAN DE REDACTIE 29

BESTE DICKENSIANS
Paul Ferdinandusse 30

VERSLAG KERSTBIJEENKOMST 1999
Jan Kabel 31

GEACHTE DICKENSIAN
Gerrit Jan Hijink 33

BESTE DICKENSIANS

"Dickens Wrote for Money!"

Deze onthullende titel stond boven een beschouwing die ik kortgeleden onder ogen kreeg. Het schrijven voor geld mag dan nu in brede kringen van de bevolking geaccepteerd zijn, maar dat was het in Dickens' tijd zeker niet. Algemeen was in die dagen de opvatting dat literatuur een zaak was die men alleen voor de literatuur deed: **"never pursue literature as a trade"** (Coleridge), **"to make literature the business of life is to make it a drudgery"** (Rogers). Schrijven was dus een zaak voor de amateur. Dat Dickens zichzelf zag als een professionele schrijver, die niet alleen uit noodzaak maar ook uit principe zijn geld verdiende met schrijven, viel niet in goede aarde bij de oudere literaire garde.

Wat ook al helemaal niet deugde was dat hij zijn werk liet uitgeven in de vorm van afleveringen (een shilling per stuk) in plaats van - zoals toen algemeen gebruikelijk - boeken in drie delen (voor anderhalf pond). De maandelijkse aflevering werd beschouwd als **"a low, cheap, form of publication"**.

Mede als gevolg van deze opvattingen, werd - aldus Robert Patten in zijn boek **"Charles Dickens and his publishers"** - gedurende meer dan honderd jaar aan schoolkinderen in het Verenigd Koninkrijk en de V.S. geleerd dat de boeken van Dickens zo lang zijn omdat hij per woord betaald werd. Sommigen maakten het nog sterker door te stellen dat Dickens in zijn vroege werken aparte verhalen opnam die hij al eerder geschreven had maar toen niet goed genoeg vond, teneinde voldoende woorden te hebben voor de volgende deadline. En van Ruskin is de opmerking: **"he (Dickens) slaughtered characters as a butcher kills a lamb, to satisfy the market"**.

Het bovenstaande lijkt me ten dele een verklaring voor het verschijnsel dat ik al meer malen heb meegemaakt:je vertelt aan een Engelsman of Amerikaan over de Dickens Fellowship en je ziet een ongemakkelijke blik in hun ogen komen, en dan zeggen ze: "O ja, Dickens, ja, die heb ik op school gelezen, van die dikke boeken", tegelijk aangevend dat dat ook voor het laatst was.

Het is bijna zinloos om stelling te nemen tegen het vooroordeel dat bestaat tegen dikke boeken. U zult het met me eens zijn dat een mooi boek niet dik genoeg kan zijn, maar wij staan daarin toch tamelijk alleen. Vanmiddag tijdens een bijeenkomst van de leeskring Amsterdam (Barnaby Rudge) heb ik nog eens bewust opgelet of Dickens misschien hier of daar een woord teveel had geschreven, alleen maar voor het geld, maar ik kan u gerust stellen, dat was absoluut niet het geval. Elk woord stond precies waar het wezen moest, en elk woord had een "functie". Ik leerde op de middelbare school dat in kunst en literatuur alles een functie moet hebben, al werd er nooit bijgezegd waarom dat moest. Ik weet niet of die regel nog geldt, en als iemand daar meer over kan zeggen, hoop ik dat in het volgend nummer te mogen lezen.

Ik kan u verzekeren dat ik dit stukje niet voor geld heb geschreven, alhoewel dat niet op een principe is gebaseerd, maar, zoals u zelf al wel zag, louter uit amateurisme, en ook een beetje op verzoek van de redactie. Het geeft me bovendien de gelegenheid om u allen hartelijk te groeten, u een goed Dickens-jaar toe te wensen, en u te herinneren aan het lezen van ons Book of Study **"Great Expectations"** (een van de dunnere romans).

Met Dickensiaanse groet, Paul Ferdinandusse

VAN DE REDACTIE

De redactie koesterde grote verwachtingen van deze 34ste aflevering van The Dutch Dickensian. Alles leek mee te zitten: de secretaris-penningmeester leverde al in de week na de laatste bijeenkomst van onze Haarlem Branch zijn puntig verslag in, Dickensian Hijink verblijdde de redactie in de eerste week van januari met enkele criminele noten in relatie tot Dickens, en het Hollandse onweer nodigde veelvuldig uit tot huiselijke vlijt, zoals het schrijven van stukjes in het algemeen en over Dickens en zijn werk in het bijzonder. En de redactie begon welgemoed aan het eerste van een reeks artikelen over de Nederlandse uitgevers die in de vorige eeuw het werk van Dickens onder onze voorouders verspreidden.

En dan plotseling komt alles tot stilstand. De postbode loopt het huis van de redactie voorbij, er komen geen berichten meer uit het verleden, zelfs geen dreigbrief wegens achterstallige contributie, zelfs geen bericht van de penningmeester-secretaris om te voorzien in de voor onze branch gemaakte onkosten, de media richten zich op de 21ste eeuw, en de redactie kijkt nolens volens mee vooruit en vraagt zich af: "hoe verder? Is het nog wel leuk om met Dickens bezig te zijn".

Een katerig gevoel. De redactie is met deze emotie vertrouwd, maar toch niet na het heilzaam maaltje Dickens dat hij dagelijks verorbert en tot voor kort zijn geloof in de mensheid en in haar goede wil staande hield. De gekoesterde grote verwachtingen vervagen, en de redactie vraagt zich af: "waar doe ik het nog voor?".

De situatie voorleggend aan de huisdokter leverde behalve diens rekening ook snel een diagnose op: "Een geval van burned-out". Het advies luidde de stilte op te zoeken, en te wachten op gelijkgestemde geesten en vervolgens gezamenlijk weer op zoek te gaan naar de grote Meester.

De redactie had behoefte een en ander aan het papier toe te vertrouwen, en weet dat natuurlijk alles overgaat en erkent dat een mens niet alleen door het leven moet gaan, en een redactie zeker niet. Een en ander heeft geleid tot deze wel zeer dunne aflevering. Maar gelukkig - onze president wijst er in zijn herderlijk schrijven op - Dickens schreef "dikke boeken", waarin geen woord teveel staat, integendeel, ieder woord heeft er een "functie". En zo ook deze kreet van uw redactie.

VERSLAG KERSTBIJEENKOMST VAN DE HAARLEM BRANCHE VAN DE DICKENS FELLOWSHIP VAN 12 DECEMBER 1998

Voorzitter opent bijeenkomst in de Haarlemse sociëteit Trouw Moet Blijcken in aanwezigheid van meer dan veertig aanwezigen. Memoreert het enige deel van de lezing van de spreker van vandaag, prof. Philip Collins, van nu tien jaar geleden dat hem nog voor de geest staat, namelijk de door Collins vermelde en van Tennyson afkomstige aanduiding van de hel met "Ici on parle Français". Citeerde zulks vele malen en heeft nu eindelijk de gelegenheid Collins de credits te geven die hem toekomen.

Het nieuwe lid, mevrouw Lucia ten Kortenaar, deelt desgevraagd mee dat zij hier is gekomen om eindelijk de gelegenheid te hebben de sociëteit TMB van binnen te zien; voorts heeft zij tenminste drie romans van Dickens gelezen, OT, NN, en DC. Op de verkeerde vraag van de secretaris weet zij het goede antwoord te geven. Een overweldigend applaus is haar deel.

De secretaris deelt mee dat er een lid heeft opgezegd omdat hij niet meer de tijd en de energie kon opbrengen de bijeenkomsten bij te wonen, daarmee indirect de wel aanwezige leden prijzende voor hun energie en tijdsbesteding. De penningmeester meldt omtrent de financiën van de Branche dat zij een eiland van rust in deze stormachtige financiële tijden vertegenwoordigen en dat hij van plan is dit ook zo te laten.

Prof. Philip Collins, emeritus hoogleraar aan de University of Leicester en auteur van talloze publicaties over Dickens, houdt de Kerstlezing, getiteld: 'HOW DICKENS WROTE HIS NOVELS'. Ondertitel: "Child of the Steam Press'. Dickens' productie van zijn romans kan worden kan worden gezien als een industrieel productieproces en onmogelijk zonder de tussenkomst van de stoompers als productie- en de stoomtrein als distributiemiddel. In vergelijking met de verspreiding van gewone romans, waren Dickens serials een innovatie: waren de gewone romans, doorgaans in drie delen tegelijk uitgegeven, voor de gewone man onbetaalbaar (anderhalve guinea, 24 sh., terwijl een week arbeidsloon 10 shilling bedroeg), Dickens' serials kostten daarentegen maar 1 shilling per maandelijkse aflevering en werden vaak ook nog collectief geleend door een groep die dan een penny per deelnemer bijdroeg. De 32 pagina's die een maandelijkse aflevering bevatten, leenden zich, qua omvang èn qua inhoud gemakkelijk voor het voorlezen in een groep, iets wat met een roman van 800 bladzijden toch iets moeilijker voorstelbaar was. Onze huidige leesclubs zijn daar, anders dan de meeste boekenclubjes, nog een gelukkig resultaat van. Dickens creëerde dus een nieuwe verhouding met het lezerspubliek, waaraan niet weinig bijdroeg dat de serials ook met het oog op de wijze van distributie werden geschreven, met veel pathos, 'cliff hangers' (zie bijvoorbeeld het eind van hoofdstuk 4 of van hoofdstuk 37 in Great Exspectations), verwerking van 'straatgeweld' zoals dat in de hedendaagse romandiscussie heet, d.w.z. van actuele gebeurtenissen (zie bijvoorbeeld Arthur Clemnan's terugkeer op een miezerige zondag in Londen waar alles dicht is en de gelijktijdig lopende discussie in de Daily Telegraph van die maand over de vraag of de musea niet ook op zondag geopend zouden moeten worden), af en toe ook rekening houdend met wensen van zijn lezers zoals in Dombey & Son waarin Carker anders dan aanvankelijk bedacht sexueel onverrichter zake weer naar Engeland terugkeert van zijn ontmoeting met Edith en niet in het minst de constantheid van zijn maandelijkse - en later ook wekelijkse - productie. Een bijna constante productie van zo'n twaalfhonderd woorden per dag leverde steeds per maand inderdaad een serial op. Het verschil met een hedendaagse TV-soap is eigenlijk niet groot, zij het dat bij de soap de auteur voor het publiek onbekend is en vaak ook het werk is van een groep schrijvers. De industriële organisatie van de serie-productie maakte

het mogelijk dat telkens binnen twee weken het hele proces van drukproefcorrectie, revisie, afdrukken van de twee platen per aflevering en distributie zijn beslag kon vinden. Kom daar nu nog maar eens om. Het aardige van de serie productie is dat de coverplaat, die steeds hetzelfde was, een indruk van de gehele roman moest geven, iets wat door de veranderingen die opdoemden in de aanvankelijke plot, niet steeds tot begrijpelijke coverplaten leidde. Zie de oorspronkelijke coverplaat van Dombey & Son.

De sleutel tot de spanning die Dickens met zijn serials weet op te bouwen is volgens Collins gelegen in Dickens acteurschap. Wat Dickens steeds bedroefde was dat hij geen groot toneelspeler geworden was. Zijn schrijverschap stond eigenlijk bij hem maar op de tweede plaats. In zijn latere voordrachten vond hij een gelukkige combinatie van auteur en acteur die hem bovendien nog eens minstens net zoveel of meer opleverde als zijn schrijverschap. Meer dan de helft van zijn erfenis bestond uit inkomsten uit zijn voordrachten.

Ria Gonda (piano), Bianca Sitters (klarinet) en Tineke Ferdinandusse (altviool) spelen werken van Max Bruch (geboren in het jaar van de verschijning van Oliver Twist). Een componist met een typisch romantische, breed gewelfde melodievoering die aan zijn muziek een wat pathetische kleur geeft. Hun uitvoering wordt stormachtig toegejuicht en inderdaad, wat een muziek: melodieus, aansprekend, met liefde en passie uitgevoerd, kortom muziek als een roman van Dickens.

Collins' Dinnerspeech behandelt de wereldse wijze waarop Dickens het kerstthema behandelt. De Christmas Carolls bevatten eigenlijk geen enkele verwijzing naar het christelijke kerstverhaal. Wat Dickens dus voortzet is de traditie dat aan het eind van het jaar een volksfeest moet worden gehouden. Met de geboorte van Christus heeft dat allemaal weinig te maken. De kern ervan is een gezellig familiegebeuren waarin armen en kinderen een grote rol spelen. Dickens democratiseert als het ware het kerstgebeuren. Dat is voor hem het eigenlijke licht in de duisternis.

De Voorzitter stelt vervolgens de vraag aan de orde of er in de toekomst nog wel een Dickens Fellowship zal zijn. Hij meent van wel gelet op de wereldwijde belangstelling die hij heeft kunnen waarnemen op het world wide web voor Dickens. De secretaris meent daarentegen van niet en steunt voor zijn stelling ietwat lafhartig op de verkeerde vraag die hij die middag heeft gesteld en op het goede antwoord wat hij daarop heeft verkregen, terwijl slechts één lid van de Fellowship hem er tijdens de borrel op heeft gewezen dat hij de verkeerde vraag had gesteld en hij zelf alleen gaandeweg de lezing van Collins langzamerhand tot het inzicht kwam dat hij een verkeerde vraag gesteld had. Bijna niemand van de leden had dus in de gaten hoe Dickens' werk werd gemaltraiteerd en dat is voor hem reden te denken dat de toekomst van de Dickens Fellowship aan een zijden draadje hangt.

Marijke van Steijnen presenteert in afwezigheid van de redacteur de kerstuitgave van The Dutch Dickensian, die weer met een Dickensiaanse promptheid vandaag verschenen is. De Voorzitter memoreert de inhoud. Verdere aantekeningen ontbreken: het woord werd nog gevoerd door onder meer Aart van Wijk die terecht om verduidelijking van de middagvraag en het antwoord daarop vroeg, door Pieter de Groot en Leonard Jacobs. De menu's waren als altijd weer een collector's item van de hand van Marian Andriessen die daarom ook door de voorzitter uitvoerig werd geprezen, het menu was voortreffelijk gekozen door de dames Andriessen en Kabel; kok en personeel werden dan ook door de Voorzitter tenslotte hartelijk dank gezegd met de opmerking dat het toch wel een andere avond geworden was wanneer er niets zou zijn opgediend. En zo was het ook.

J.J.C. Kabel, 13 december 1998

AMSTERDAM, JANUARI 1999

GEACHTE DICKENSIAN,

Gedachtig je hartstochtelijke oproep op de Herfstbijeenkomst '98 om je te voorzien van "Dickensiana", kan ik je iets van deze aard verschaffen.

Het betreft enkele citaten uit een zeer volumineuse studie (bijna 1000 pagina's), die de criminoloog Herman Franke heeft gewijd aan de geschiedenis van het gevangeniswezen in Nederland vanaf het einde van de 18de eeuw. De titel van het boek: **"Twee eeuwen gevangen, Misdaad en Straf in Nederland"**. Het is in 1990 verschenen, als Aula-paperback 194. De auteur heeft inmiddels enige roem verworven, dit vanwege de recente toekenning van een prestigieuse boekenprijs, naar ik meen die van AKO.

Iemand uit mijn vriendenkring, bekend met deze Franke, meldde mij dat het boek verwijzingen bevat naar het werk van Dickens. Wellicht interessant genoeg om te memoreren, zo bleek mij.

Enkele citaten, waaruit blijkt van het gewicht dat aan Dickens bij de discussie midden vorige eeuw over penitentiaire stelsels werd toegekend:

- **"Het Franse rapport (van o.a. De Tocqueville over het zgn. Philadelphische stelsel als toegepast in de Cherry-Hill-gevangenis) werd later ook in Nederland vaak geciteerd door juristen en politici die het vergaande optimisme wilden temperen, maar echte tegenstanders van de eenzame opsluiting verwezen in de debatten met stemverheffing en in hun geschriften met uitroeptekens naar het vernietigende verslag dat Charles Dickens in 1842 van zijn bezoek aan de gevangenis van Cherrt Hill publiceerde. De succesvolle auteur, die ook in zijn romans al had getoond zich te kunnen verplaatsen in het zieleven van de minder bedeelde medemens, verdoezelde het lijden dat hij te zien kreeg niet in strafrechtelijke betogen, maar gebruikte zijn literaire gaven om er een aangrijpend beeld van te schetsen. Dickens werd door tijdgenoten ervan beticht de werkelijkheid met zijn literaire verbeeldingskracht te hebben vervormd teneinde meer lezers te trekken, maar feitelijk stemde zijn verslag overeen met de steriele beschrijvingen van wetenschappelijke bezoekers"**.

- Franke besluit zijn ere-saluut aan Dickens aldus: **"Dickens maakte met zijn vaardige pen zichtbaar wat niemand kon zien, wat veel deskundigen niet wilden zien en wat veel strafrechtshistorici ook tegenwoordig nog ontgaat"**.

Het is goed voor ons Dickensians te weten, dat onze Meester zo een prominente rol heeft gespeeld in hier te lande gevoerde discussies en zelfs met stemverheffing en - in geschrifte - met uitroeptekens in stelling is gebracht. Curieus is dat de oprichter van het "Genootschap tot Zedelijke Verbetering der Gevangenen" in die dagen getuigde "dat het stukje van Dickens van zijn dichterlijke verbeelding doch geenszins van eene grondige kennis getuigde". Het "stukje van Dickens" betreft het hoofdstuk Philadelphia en diens cellulaire gevangenis, uit de American Notes.

Het is nu dunkt mij het geeigende moment om in te gaan op de door onze voorzitter tijdens onze Kerstbijeenkomst opgeworpen verontrustende vraag of Dickens voor de 21ste eeuw wel betekenis heeft. Die vraag kan nu bevestigend worden beantwoord. Met deze citaten is immers aangetoond dat tot op de dag van vandaag nog uit het werk van Dickensd wordt geput. An ever lasting output; Paul Ferdinandusse kan gerust zijn.

Het boek van Franke bevat ook verwijzingen naar David Copperfield, en in het bijzonder naar Uriah Heep. Eerst introduceert Franke nog een 19de eeuwse gevangenis-inspecteur Grevelink, die uit de mond van een gevangene optekent:

"Het is in de cel beter voor de godsdienst, want iemand die niet geheel slecht is wordt in de cel beter, maar in de zaal wordt hij geheel en al slecht. Ge zoudt dief worden als ge geen dief waart".

Franke lanceert het volgende commentaar:

"Deze woorden doen denken aan een passage uit de roman David Copperfield, waar Uriah Heep in de cellulaire gevangenis in Middlesex aan de bezoekende David Copperfield en andere heren omstandig uitlegde hoezeer de eenzaamheid hem zedelijk verbeterd had. Anders dan de gevangene die Grewvelink sprak, wenste Uriah Heep zijn bezoekers tenslotte ook nog uit het diepst van zijn hart toe dat zij eens in staat gesteld mochten worden de heilzame werking van eenzame opsluiting zelf te ondergaan. "Ik beklaag allen die niet hier gebracht worden", riep hij uit".

Weliswaar licht Franke in zijn betoog niet toe wat zo een belijdenis van Uriah waard is, want hij veronderstelt zonder meer dat zijn lezers weet hebben van 's mans geaardheid, zijnde die van een slijmerige hypocriet.

Zo doende openbaart Franke zich als één van ons in diens vanzelfsprekende vooòr-onderstelling, dat:

- wie n'importe welke figuur van Dickens niet vermag te plaatsen in n'importe welke wetenschappelijke discussie,
- zich zelve buiten de maatschappelijke orde plaatst, sterker
- zich zelve, in termen van de criminologie, veroordeelt tot levenslange opsluiting in een tour d'ivoire.

Andermaal, onder verwijzing naar de door onze voorzitter gestelde vraag - zo zal het zijn in de nieuwe eeuw en is er hoop voor een toekomst met Dickens!

Gerrit Jan Hijink.